

УДК: [347.124:341.321-053.2]:342.95(470:477)
DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.2.42>

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА НАДАННЯ СТАТУСУ ДИТИНИ, ЯКА ПОСТРАЖДАЛА ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Василюк Б.Л.,
*аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0009-0008-5058-0556
e-mail: Vbogdan1992@gmail.com*

Василюк Б.Л. Адміністративна процедура надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

У статті досліджено актуальні правові аспекти визначення статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, в умовах воєнного стану в Україні. Основну увагу акцентовано на важливості забезпечення ефективної реалізації прав дітей, які зазнали психологічного або фізичного насильства, втратили батьків, зазнали поранень, каліцтва, потрапили в полон або стали жертвами інших форм збройної агресії. Аналізується чинне законодавство, зокрема норми Закону України «Про охорону дитинства», які визначають органи опіки та піклування як основних суб'єктів, відповідальних за присвоєння відповідного статусу. Особлива увага приділена положенням Постанови Кабінету Міністрів України № 268 від 05 квітня 2017 року, якою затверджено Порядок надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів (далі – Порядок). У роботі підкреслюються проблемні аспекти правозастосування, серед яких – відсутність уніфікованих критеріїв доведення факту постраждалості, різночитання нормативних положень, а також складнощі з отриманням статусу тими дітьми, які не мають реєстрації як внутрішньо переміщені особи. Здійснено аналіз та обґрунтування необхідності удосконалення чинного механізму надання статусу, зокрема через оновлення нормативної бази та посилення міжвідомчої взаємодії між органами та установами відповідно до ст. 26 Закону України «Про адміністративну процедуру». Окреслено перспективи подальших досліджень у сфері захисту прав дітей в умовах збройного конфлікту та застосування Порядку на практиці в найкращих інтересах дитини для уникнення погіршення її психологічного стану. Адаптація дітей та осіб з їх числа, які станом на початок воєнних дій та збройних конфліктів не досягли вісімнадцятирічного віку та мають право на отримання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, є внутрішньо переміщеною особою та зазнала фізичного, сексуального чи психологічного насильства, а також загибелі (зникнення безвісти), потрапляння у полон, смерті внаслідок отриманих у результаті збройного конфлікту поранення, контузії або каліцтва на території України чи за кордоном її батьків або одного з них – із числа цивільних осіб, а також її батьків або одного з них – з числа осіб, визначених пунктом 2 Порядку надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 № 740.

Ключові слова: діти, війна, воєнні дії, збройний конфлікт, правовий статус, постраждалі, внутрішньо переміщені особи, збройний конфлікт, захист прав дітей та осіб з їх числа.

Vasyliuk B.L. Administrative procedure for granting the status of a child affected by armed hostilities and military conflicts.

The article explores the current legal aspects of determining the status of a child affected by armed hostilities and military conflicts under the conditions of martial law in Ukraine. The focus is on the importance of ensuring the effective realization of the rights of children who have suffered psychological or physical abuse, lost their parents, sustained injuries or disabilities, were taken captive, or became

victims of other forms of armed aggression. The study analyzes the applicable legal framework, particularly the provisions of the Law of Ukraine «On Child Protection,» which designates guardianship and custody authorities as the primary actors responsible for granting this status.

Special attention is given to the Procedure for granting the status of a child affected by armed hostilities and military conflicts, approved by Resolution No. 268 of the Cabinet of Ministers of Ukraine, dated April 5, 2017. The article highlights problematic aspects of legal implementation, such as the absence of unified criteria for establishing the fact of being affected, inconsistent interpretation of regulatory provisions, and challenges faced by children who are not officially registered as internally displaced persons.

The author emphasizes the need to update the regulatory framework, taking into account the provisions of the Law of Ukraine «On Administrative Procedure,» particularly regarding interagency cooperation among relevant institutions. The article outlines prospects for improving the administrative mechanism to ensure the best interests of the child are upheld in practice. Special attention is also paid to the adaptation of children affected by war, including those entitled to status due to the death, disappearance, captivity, or wounding of their parents – whether civilians or recognized as deceased Defenders of Ukraine in accordance with Resolution No. 740 of September 23, 2015.

Key words: children, war, armed hostilities, military conflict, legal status, affected persons, internally displaced persons, protection of children's rights.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Аналіз адміністративної процедури при наданні статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, найперше зумовлено тим, щоб застосувати єдиний підхід у всіх адміністративних органах, які відповідно до Закону вправі розглядати та надавати відповідний статус дитині та особі з їх числа, які на час воєнних дій чи збройних конфліктів та її внутрішнього переміщення не виповнилось вісімнадцяти років. Окрім того, необхідно врахувати основні принципи Закону України «Про адміністративну процедуру», де в обов'язковому порядку надавати особі, чи дитині, яка потребує відповідного статусу, розумний строк для усунення недоліків в поданій заяві чи документах та в обов'язковому порядку залишати заяву без руху, а не відмовляти, як зазвичай здійснюють служби у справах дітей на практиці. Кричущою на сьогодні є проблема правильного тлумачення та застосування окремих положень Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.2017 № 268 (із змінами) (далі – Порядок), який потребує на наш погляд розширення чи автентичного тлумачення органом, який його прийняв, особливо в частині, що стосується п.п. 3 п. 2 Порядку.

Мета дослідження. Головною метою дослідження є комплексний аналіз поняття та змісту адміністративної процедури у наданні статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Стан опрацювання проблематики. Дослідженням проблем правового статусу дітей в умовах воєнного стану займалися такі українські вчені: М. Антонович, М. Гнатовський, Н. Крестовська, О. Марцеляк, А. Мацко, О. Мердова, Н. Оніщенко, В. Репецький, Л. Тарасенко, Ю. Шемшученко та інші. Проте дане питання потребує аналізу через призму новел висвітлених в Законі України «Про адміністративну процедуру» та взаємозв'язку з іншими нормативними актами, які регулюють дані правовідносини з урахуванням спеціальних норм та Порядку.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день, в умовах воєнного стану в Україні, питання надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів є одним з найголовніших дискусійних питань в правовому полі. Оскільки, практики та науковці не мають єдиного бачення та підходу щодо трактування підстав надання такого статусу та дотримання процедури його надання.

Нормотворець покладає надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів саме на органи опіки та піклування. Дані положення передбачені у ч. 7 ст. 301 Закону України «Про охорону дитинства» статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, надається органом опіки та піклування за місцем реєстрації дитини як внутрішньо переміщеної особи. Порядок надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, визначається Кабінетом Міністрів України [1].

Механізм надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів визначено Порядком надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та

збройних конфліктів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 05 квітня 2017 року № 268 (далі – Порядок № 268) [2].

Відповідно до підпункту 3 пункту 2 Порядку № 268 психологічне насильство, якого зазнала дитина внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів (далі – психологічне насильство), – моральні та психологічні страждання (травми) дитини, що не потребують доведення, і які вона перенесла внаслідок її проживання/перебування в умовах воєнних дій, збройних конфліктів, тимчасової окупації, її внутрішнього переміщення, залишення свого місця проживання/перебування у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, а також загибелі (зникнення безвісти), потрапляння у полон, смерті внаслідок поранення, контузії або каліцтва, отриманих у населеному пункті, віднесеному до переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2015 року № 1275 [3], і в яких органи державної влади виконують свої повноваження у повному обсязі (далі – населений пункт, на території якого здійснювалася антитерористична операція), її батьків або одного з них – із числа цивільних осіб, а також її батьків або одного з них – з числа осіб, визначених пунктом 2 Порядку надання статусу особи, на яку поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [4], деяким категоріям осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 року № 740 [5].

Згідно із 3 пунктом 3 Порядку № 268 право на отримання статусу має дитина, а також особа, яка під час здійснення антитерористичної операції не досягла 18 років (повноліття), які внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів:

- 1) отримали поранення, контузію, каліцтво;
- 2) зазнали фізичного, сексуального насильства;
- 3) були викрадені або незаконно вивезені за межі України;
- 4) залучалися до участі у діях воєнізованих чи збройних формувань;
- 5) незаконно утримувалися, у тому числі в полоні;
- 6) зазнали психологічного насильства [2].

Пунктом 6 Порядку № 268 передбачено, що для надання статусу законний представник дитини або у разі, коли дитина переміщується без супроводження батьків або осіб, які їх замінюють, її родичі (баба, дід, прабаба, прадід, тітка, дядько, повнолітні брат або сестра), вітчим, мачуха, представник органу опіки та піклування подають до служби у справах дітей заяву про надання статусу, згоду на обробку персональних даних відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» [6] і засвідчені в установленому порядку копії таких документів: свідоцтва про народження дитини або іншого документа, що посвідчує особу дитини; документа, що посвідчує особу заявника; документа, що підтверджує повноваження законного представника дитини (у разі коли дитина постійно проживає/перебуває у закладі охорони здоров'я, закладі освіти або іншому дитячому закладі, – документа, що підтверджує факт перебування дитини в такому закладі) або родинні стосунки між дитиною та заявником; довідки про взяття дитини на облік як внутрішньо переміщеної особи або документа, що підтверджує проживання/перебування дитини в населеному пункті, на території якого здійснювалася антитерористична операція; паспорта громадянина України, виготовленого у формі книжечки (у разі наявності); паспорта громадянина України або паспорта громадянина України для виїзду за кордон у формі е-паспорта або е-паспорта для виїзду за кордон (у разі наявності); витягу з реєстру територіальної громади (у разі наявності) [2].

Пунктом 5 Порядку № 268 встановлено, що статус надається органом опіки та піклування, у тому числі за місцем реєстрації проживання/перебування дитини як внутрішньо переміщеної особи, або за місцем проживання/перебування дитини в населеному пункті, на території якого здійснювалася антитерористична операція, або за місцем виявлення такої дитини місцевими органами виконавчої влади та/або органами місцевого самоврядування. Відтак з урахуванням даних положень, якщо заявник не надав всіх необхідних документів, уповноважений орган відповідно до ст. 43 Закону України «Про адміністративну процедуру» зобов'язаний залишити таку заяву без руху та надати строк для усунення недоліків у ній та долучити необхідні документи.

Відповідно до абз. 15-16 п. 6 Порядку за обставин, передбачених у підпункті 6 пункту 3 цього Порядку, також подаються:

висновок оцінки потреб сім'ї (особи) у соціальних послугах, підготовлений центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за формою, затвердженою Мінсоцполітики. До оцінювання

потреб сім'ї (особи) може бути залучений психолог/практичний психолог, психотерапевт, психіатр, що працює в іншому закладі, установі, організації. На основі висновку оцінки потреб сім'ї (особи) у соціальних послугах за згодою батьків/законних представників дитина направляється до відповідного закладу/організації для реабілітації та отримання відповідних соціальних послуг;

копія посвідчення з написом “Посвідчення члена сім'ї загиблого”, якщо дитина отримала статус відповідно до Порядку надання статусу особи, на яку поширюється чинність Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, деяким категоріям осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 740 [4, 5];

копії свідоцтва про смерть та документа, що підтверджує загибель особи внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, або копія документа, що підтверджує смерть особи внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, у разі загибелі батьків дитини або одного з них із числа цивільних осіб.

Даний перелік є вичерпний. За доктринальним та офіційним тлумаченням норм права абз. 16 п. 6 Порядку з урахуванням постанови КАС ВС від 24.01.2023 року (справа № 360/3668/18) (далі – Постанови) [7], можна зробити висновок, що право на отримання статусу має дитина, а також особа, яка під час здійснення антитерористичної операції не досягла 18 років (повноліття), які внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, зокрема, зазнала психологічного насильства. У вирішенні питання щодо можливості надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, слід виходити з наявності у дитини статусу внутрішньо переміщеної особи. Також необхідним є наявність причинно-наслідкового зв'язку між воєнними діями, збройним конфліктом на території населеного пункту, включеного до Переліку, та фактом настання обставин (насильство, каліцтво тощо), які мали негативний вплив на стан здоров'я та розвиток дитини, оскільки, виходячи із поняття дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, то саме внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту така дитина мала зокрема зазнати психологічного насильства.

Факт проживання на території, де не проводились воєнні дії, збройні конфлікти, тимчасова окупація, не може бути підставою для набуття статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів [7, п. 34]. Сам по собі факт включення населеного пункту до Переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, згідно із розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2015 року № 1275-р, не є підставою визначення зазнання дитиною психологічного насильства на основі положень Порядку № 268 та підставою для надання дитині статусу [7, п. 35]. Віднесення населеного пункту до територій, на яких здійснювалася антитерористична операція, без проведення воєнних дій чи збройних конфліктів, не є достатньою законною підставою чи умовою для надання дитині статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів [7, п. 36].

Відповідно до ч. 5 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права [8].

Окрім того, у абз. 16 п. 6 Порядку [2] при поданні заяви про надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів додається в обов'язковому порядку висновок оцінки потреб сім'ї (особи) у соціальних послугах, підготовлений центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за формою, затвердженою Мінсоцполітики, який має містити інформацію, що особа зазнала психологічного насильства внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів або як наслідок одну з підстав визначену в п.п. 3 п. 2 Порядку, а не формулювання «потребує отримання статусу дитини/дітей, яка/які постраждала/постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», оскільки комісія з питань захисту прав дитини не має повноважень щодо самостійного визначення та/або встановлення даного факту, а лише розглядає дане питання відповідно до абз. 15 п.п. 2 п. 4 «Типового положення про комісію з питань захисту прав дитини», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 № 866 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 № 800) [9] з урахуванням Наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309 «Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» [10].

Таке перекладання повноважень на комісію з питань захисту прав дитини, яка не наділена такими функціями, прямо суперечить ч. 3 ст. 6 Закону України «Про адміністративну процедуру»

[11] та її дискреційним повноваженням, а без зазначення таких обставин, немає підстав надання позитивного рішення на підставі п.п. 6 п. 3 Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.2017 № 268 (зі змінами).

Підсумувавши зазначене, можемо констатувати, що необхідно проводити комплекс заходів щодо вдосконалення, як нормативної бази так і професійної майстерності та навичок відповідних працівників соціальної сфери їх відповідного навчання, яке б дало змогу дотримуватись порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів та відображати/встановлювати відповідні обставини, які на них покладено відповідно до абз. 16 п. 6 Порядку, оскільки без встановлення даних обставин заяви осіб, які звернулись для отримання відповідного статусу не підлягатимуть до задоволення

Окрім того, тут необхідно врахувати, що згідно листа Міністерства соціальної політики України від 04.08.2018 за № 15201/0/2-18/37 «Про методичні рекомендації щодо соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів», у всіх випадках обов'язковий є висновок оцінки потреб сім'ї (особи) у соціальних послугах [12]. Однак дане бачення Мінсоцполітики не узгоджується з п.п. 3 п. 2 та абз. 17, 18 п. 6 Порядку, який передбачає надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів у зв'язку з загибеллю (зникнення безвісти), потрапляння у полон, смерті внаслідок отриманих у результаті збройного конфлікту поранення, контузії або каліцтва на території України чи за кордоном її батьків або одного з них - із числа цивільних осіб, а також її батьків або одного з них - з числа осіб, визначених пунктом 2 Порядку надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 № 740, відтак на наш погляд у даному випадку висновок оцінки потреб сім'ї (особи) є недоцільний, оскільки в даному випадку заявник подає документи передбачені абз. 17 або 18 п. 6 Порядку. У цьому випадку також буде невідповідність Закону, а саме абз. 17 ст. 1 та ч. 7 ст. 30-1 Закону України «Про охорону дитинства», яка звужує право особи на утримання статусу, оскільки передбачає, що статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, надається органом опіки та піклування за місцем реєстрації дитини як внутрішньо переміщеної особи. Порядок надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, визначається Кабінетом Міністрів України. Ключовим в даному випадку є «...як внутрішньо переміщеної особи...», однак у абз. 17 ст. 1 Закону, такого уточнення немає, що породжує колізію та на практиці не дає правових підстав надати статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів через загибелі батька, який для прикладу був військовослужбовцем Збройних Сил України, а дитина не є внутрішньо переміщеною особою, однак в силу колізійних положень та невідповідності – не має можливості отримати відповідний статус. Схоже бачення висловив Європейський суд з прав людини у рішенні від 15.10.2015 у справі «CASE OF VROUNTOU v. CYPRUS», щодо дискримінації внутрішньо переміщеної особи внаслідок воєнних дій [12].

На практиці дані питання також досліджував суд, так у Постанові Шостого апеляційного адміністративного суду від 03.02.2025 року у справі № 320/13020/24, суд вказав: «...як вбачається з матеріалів справи, ані позивач, ані його донька не мають статусу переміщених осіб, а тому відсутні підстави для надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» [14]. А вже у Постанові Третього апеляційного адміністративного суду від 11.03.2025 року у справі № 160/18185/24, суд вказав: «При цьому, зі змісту цього визначення виходить, що факт зазнання моральних та психологічних страждань через наявність визначених в наведеному пункті обставин не потребує доведення, в той час як наявність існування цих обставин, що можуть обумовити моральні та психологічні страждання, потребують доведення» [15]. Ще однією Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 18.03.2025 року у справі № 620/12874/24, суд надав оцінку місцю перебування та реєстрації особи, яка звертається щодо надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів відповідно до п. 5 Порядку [16]. Також цікаве бачення та аналіз даних норм навів суд у Постанові Першого апеляційного адміністративного суду від 09.04.2019 року у справі № 360/3668/18, щодо загальновідомих фактів про воєнні дії та сукупність обставин, які застосовуються щодо надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів [17]. У всіх згаданих випадках необхідно крім Порядку дотримуватись положень ст.ст. 43, 44, 47, 64 Закону України «Про адміністративну процедуру», які дадуть змогу досягти позитивного результату особі, яка звернулась з відповідним

зверненням до уповноваженого органу та мінімізувати оскарження та визнання акта протиправним з процесуальних підстав та недотримання процедури його прийняття.

Висновок. Отже, дотримання адміністративної процедури при наданні статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, має свої переваги та недоліки. В кожному конкретному випадку треба дотримуватись балансу між інтересами дитини та конкретним положенням Порядку та Закону України «Про охорону дитинства» з урахуванням судової практики, яка як і положення Закону потребує вдосконалення, особливо в частині осіб, де діти чи особи з їх числа зазнали травми через загибель (зникнення безвісти), потрапляння у полон, смерті внаслідок отриманих у результаті збройного конфлікту поранення, контузії або каліцтва на території України чи за кордоном її батьків або одного з них – із числа цивільних осіб, а також її батьків або одного з них – з числа осіб, визначених пунктом 2 Порядку надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 № 740, без внутрішнього переміщення, оскільки в даному випадку є обмеження прав останніх. Для уникнення даних колізій необхідно внести зміни в чинне законодавство України, яке регулює дані правовідносини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України* від 27.07.2001 р., № 30, стаття 142.
2. Порядок надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: затверджений Постановою КМУ від 05.04.2017 № 268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-%D0%BF#Text>.
3. Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України: затверджений Розпорядженням КМУ від 02.12.2015 № 1275-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-2015-%D1%80#Text>.
4. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. *Відомості Верховної Ради України* від 09.11.1993 р., № 45, стаття 425.
5. Порядок надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України: затверджений Постановою КМУ від 23.09.2015 № 740 (в редакції Постанови КМУ від 09.04.2024 № 416). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2015-%D0%BF#Text>.
6. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. *Відомості Верховної Ради України* від 27.08.2010 р., № 34, стор. 1188, стаття 481.
7. Постанова КАС ВС від 24.01.2023 року (справа № 360/3668/18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108594040>.
8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України* від 29.07.2016 р., № 31, стор. 7, стаття 545.
9. Типове положення про комісію з питань захисту прав дитини: затверджене Постановою КМУ від 24.09.2008 № 866 (в редакції Постанови КМУ від 03.10.2018 № 800). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#n379>.
10. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: затверджений Наказом Мінреінтеграції від 22.12.2022 № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text>.
11. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради України* від 17.11.2023 р., № 15, стор. 5, стаття 50.
12. Європейський суд з прав людини. Справа «CASE OF VROUNTOU v. CYPRUS» (заява № 33631/06): рішення від 13 жовтня 2015 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-158090>.
13. Міністерство соціальної політики України. Про методичні рекомендації щодо соціального захисту дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів: лист від 04.08.2018 № 15201/0/2-18/37. URL: <https://sddep.zht.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/Збройні-конфлікти.pdf>.
14. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 03.02.2025 року (справа № 320/13020/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124918470>.

15. Постанова Третього апеляційного адміністративного суду від 11.03.2025 року (справа № 160/18185/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126004933>.
16. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 18.03.2025 року (справа № 620/12874/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125931022>.
17. Постанова Першого апеляційного адміністративного суду від 09.04.2019 року (справа № 360/3668/18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81045229>.